

15 Mesures cap a l'Economia Social i Solidària als municipis

L'impuls de la democràcia econòmica local · Març 2019

Una economia per a la transformació social des de l'àmbit local

Les iniciatives que conformem la **Xarxa d'Economia Solidària** de Catalunya impulsem, en cada vegada més municipis catalans, una altra forma de fer que conjuga activitat econòmica, arrelament local i transformació social, a partir d'una **economia centrada en la sostenibilitat de la vida i la resolució equitativa de les necessitats humanes**. Una economia socialment justa, políticament emancipadora, compromesa amb la lluita contra les desigualtats per raó de classe, gènere, origen o opció sexual. Una economia arrelada al territori, que fomenta la diversitat econòmica i cultural, respectuosa amb el medi ambient. Una economia social i solidària.

Arreu del país, **milers d'iniciatives socioeconòmiques autoorganitzades** desenvolupen democràticament processos de producció, intercanvi, gestió, distribució d'excedent, moneda, consum o finançament de béns i serveis. Satisfent les necessitats col·lectives a través de relacions de solidaritat i autogestió, aquestes iniciatives de l'Economia Social i Solidària (ESS) practiquen la transformació igualitària de l'economia i la societat, defensen els béns comuns ambientals, culturals i digitals, i contribueixen al bon viure i a l'emancipació col·lectiva. Consolidar i estendre les iniciatives de l'ESS és cabdal per la transformació del conjunt de les relacions econòmiques, per democratitzar globalment l'economia, per cooperativitzar la societat i avançar cap a **models socioeconòmics postcapitalistes**.

Amb aquests objectius, i, havent fet balanç de l'aplicació de les 14 mesures que proposarem el 2015, de cara a les eleccions municipals del 26 de maig del 2019 llancem la proposta de **15 mesures cap a l'Economia Social i Solidària als municipis**, per tal que les candidatures i les administracions locals acompanyin aquest procés d'autoorganització econòmica de les comunitats locals i co-impulsin un nou enfortiment socioeconòmic territorial, basat en la **democratització econòmica i la transició cooperativa, ecològica i feminista dels municipis**.

1. L'impuls d'una nova matriu econòmica necessita les energies de tots els agents socioeconòmics del canvi

Proposem la creació de *Consells Locals de l'Economia Social i Solidària*, o de grups de treball en municipis petits, integrats pel conjunt de les iniciatives de l'ESS local i sectorial, per les entitats veïnals, ecologistes, culturals, educatives, feministes i de persones migrades que ho requereixin, i amb la presència de les àrees pertinents de l'administració local. Aquest òrgan serà responsable de promoure polítiques econòmiques, socials, ambientals i culturals d'àmbit local des del paradigma de la **concertació públic-cooperativa-comunitària**, orientades vers **la transició democràtica, ecològica i feminista de l'economia**. S'encarregarà de:

- realitzar i actualitzar el diagnòstic de l'ESS en l'àmbit local;
- dissenyar el Pla Director de l'ESS, de caràcter integral i d'àmbit municipal, amb dotació pressupostària, mecanismes d'avaluació i indicadors quantitatius i qualitatius,
- elaborar una memòria anual i
- crear un servei comunitari de mediació pels conflictes que puguin sorgir, de formació mixta, amb agents públics-cooperatius-comunitaris.

2. Per a la transformació socioeconòmica local calen eines que la facin possible

Proposem, a tots els municipis on sigui possible, la creació d'Agències de Desenvolupament Socioeconòmic Local, o la transformació dels organismes existents de promoció econòmica, orientant-los a la **promoció específica de l'ESS** així com a la seva **transversalització** al conjunt de polítiques municipals. Aquests organismes hauran d'implementar el Pla Director i els seus programes, promoure la participació social, obrir un registre d'iniciatives socioeconòmiques locals i coordinar-se amb altres agències d'àmbit local o comarcal, així com els Ateneus Cooperatius de cada territori. Des de l'administració municipal es vetllarà especialment per revertir les desigualtats socioeconòmiques del municipi, donant suport econòmic, tècnic i formatiu a col·lectius específics - **dones, persones migrades i racialitzades, treballadores manuals, aturades i majors de 45 anys** - perquè puguin incorporar-se a projectes d'ESS en condicions d'equitat.

3. Espais per a la promoció econòmica de proximitat

L'agència, en la mesura que es pugui, haurà d'habilitar un **equipament públic** on establir la seu, oferir l'atenció al públic, desenvolupar programes formatius propis o d'entitats locals i condicionar-hi espais com a viver de projectes cooperatius. Aquests centres de promoció socioeconòmica local podran tenir, en funció dels municipis, caràcter de barri, districte, local o comarcal. També han de facilitar infraestructura, suport i assessorament per promoure la gestió col·lectiva de les cures de les persones interdependents, generant **espais de cura** que siguin compatibles amb les necessitats i ritmes de les persones que hi participin, en tots els municipis que sigui possible. Igualment, els espais de promoció

econòmica de proximitat podran ésser fomentats per mancomunitats intermunicipals i Consells Comarcals.

4. Gestió cooperativa i/o comunal del patrimoni col·lectiu

L'obertura del patrimoni públic i dels béns comuns urbans i rurals a les iniciatives de l'ESS pot concretar-se a partir de la seva **cessió, per a l'ús i gestió de l'ESS local**, d'edificis, locals comercials, polígons, granges, masos, terres i sòl urbà. En aquest sentit, s'haurà d'inventariar els béns immobles públics i privats en desús als municipis, i establir convenis - amb finançament associat - per a relocalitzar-hi iniciatives de l'ESS, tant perquè hi puguin desplegar la seva pròpia activitat, com perquè hi impulsin programes mancomunats de suport a la creació i enfortiment de nous projectes cooperatius i comunitaris, habilitant-hi usos productius (tallers, espais d'incubació, magatzems, obradors, hacklabs, fablabs, espais-test agraris) i reproductius (espais de cures). Així mateix, s'impulsarà la recuperació, restauració i manteniment de l'antic **patrimoni cooperatiu i associatiu local** per a la titularitat pública i la seva cessió a iniciatives de l'ESS.

5. Per a garantir el canvi socioeconòmic, cal treballar el canvi cultural i educatiu a llarg termini

Des dels municipis cal impulsar programes propis i donar suport a programes d'iniciatives de l'economia solidària que desenvolupin les **capacitats formatives** de les persones, tant en el sistema educatiu com en d'altres. En relació als centres d'ensenyament, es fomentarà la creació de cooperatives d'alumnes en tota mena de centres, en aquells municipis en què es tingui competència, així com es donarà suport a la introducció de l'ESS en la formació professional. Els programes formatius hauran de tenir un vessant de **capacitació tècnica i administrativa** (gestió econòmica, financera, comercial, laboral), una **capacitació societària** (governança democràtica, resolució de conflictes...) i una **educació en valors i pràctiques cooperatives** (acostament d'iniciatives de l'ESS, valors i cultura, educació ambiental, igualtat de gènere, antiracisme, coneixement de la memòria cooperativa i associativa local i general). La sensibilització i la formació en aquests àmbits i característiques serà extensiva també al personal tècnic i polític municipal.

6. Assessoria, formació i acompanyament de noves iniciatives socioeconòmiques

A més dels programes adreçats al públic general, cal impulsar programes específics d'assessoria, formació i acompanyament de noves iniciatives socioeconòmiques, així com la consolidació de les existents, especialment d'aquelles que generin **ocupació**, preservin i ampliin els **béns comuns**, contribueixin a l'**equitat de gènere** i als **drets a les persones migrades**. A més dels serveis de consultoria i incubació, cal facilitar l'accés al finançament a partir del sistema de finances ètiques. Des d'una **perspectiva de gènere**, cal establir procediments per a la corresponsabilitat, la gestió de conflictes i la cura. En relació a les persones migrades, caldrà la coordinació entre ens públics com el

Servei d'ocupació i altres que atenen població migrada, perquè permetin potenciar la **fórmula cooperativa com a opció viable en processos de regularització**, generació d'ocupació i d'activitat econòmica per aquests col·lectius. S'ha de preveure, a més, el treball específic amb **gestories locals** per a capacitar-les i incentivar-les a recomanar el model cooperatiu per nous projectes col·lectius de caràcter socioempresarial. Cal reorientar els serveis d'ocupació municipals per generar **circuits d'ocupabilitat** dins de l'ESS, analitzant cadenes de valor dels sectors econòmics del municipi i acompanyar-hi la creació d'empreses d'ESS, on donar sortida a les necessitats de feina de persones en situació d'atur o exclusió social que atenen des de serveis socials. Finalment, cal incentivar la convergència de les pimes i autònoms que operen amb criteris de proximitat i responsabilitat social cap als principis de l'ESS, de manera que el **teixit econòmic de proximitat** esdevingui subjecte de canvi i part de la matriu local d'ESS. El Balanç Social o Pam a Pam són útils per aquesta sensibilització.

7. Facilitar l'accés al finançament a través d'un sistema integral de finances ètiques i promoure una relocalització del crèdit

Cal facilitar les condicions perquè els projectes d'ESS puguin **accedir al finançament a través d'entitats de finances ètiques i/o cooperatives**. En aquest sentit, seguint l'exemple d'alguns municipis catalans, els ajuntaments podran signar i desenvolupar convenis de col·laboració per la constitució de **fons d'aval** per tal de compartir riscos amb les entitats financeres. Alhora, es poden promoure programes que incentivin la capitalització de cooperatives per tal de reforçar les estructures financeres d'aquestes entitats, perquè puguin accedir al finançament des de posicions més robustes. Per altra banda, l'administració pot promoure una **fiscalitat favorable** per aquells projectes amb un impacte social positiu, impulsant incentius i beneficis fiscals. També poden impulsar processos de **matchfunding** (crowdfunding sota el principi de corresponsabilitat) amb iniciatives de finançament col·laboratiu procomú, així com donar suport a iniciatives de **finances comunitàries**, com les comunitats autofinançades (CAF). Per una major relocalització del crèdit, des del teixit social es poden promoure la creació de **Fons locals col·lectius d'estalvi i crèdit**, a través de la implicació democràtica dels estalviadors locals en l'organització de les ajudes financeres, especialment microcrèdits. Aquests fons han d'estar coordinats amb les entitats del sistema de finances ètiques i solidàries per tal que puguin complementar-ne l'activitat, tot assumint una tasca de dinamització local pel desenvolupament d'ecosistemes més rics d'economia social i solidària.

8. Suport a la intercooperació, al Mercat Social Local i al consum responsable

Una nova matriu socioeconòmica local no és la suma acumulativa d'iniciatives en un territori concret, sinó el resultat d'un projecte estratègic d'integració econòmica del conjunt de l'ESS local. Cal impulsar, doncs, el **Mercat Social Local i Ecològic**, i fomentar la densitat dels intercanvis i la intercooperació entre projectes. Com? Donant suport a Fires locals o comarcals d'ESS i a mercats locals agroecològics, incentivant la creació de **pols cooperatius territorials** i l'articulació de **cadenes productives solidàries** (producció, distribució consum...), reconeixent i recolzant a les **xarxes locals d'economia solidària**. En aquesta integració, s'hi podran enxarxar iniciatives formalitzades jurídicament (cooperatives,

associacions, mutualitats de previsió social, societats laborals, fundacions), però també altres formes de cooperació social sense formalització, en àmbits com l'agroecologia, els horts comunitaris, el microfinançament, els fons de crèdit col·lectiu, els mercats i xarxes d'intercanvi de béns i serveis, els bancs del temps, les monedes socials, els equipaments de gestió comunitària i autogestionats, els béns comunals naturals, culturals i digitals, els nodes de suport mutu i cura, l'economia popular i migrant, i les experiències d'habitatge, comunicació o transport mancomunat, que comparteixin una vocació democràtica, transformadora, ètica i solidària. Per altra banda, en l'àmbit municipal es podrà impulsar o donar suport a campanyes que promoguin el **consum responsable, ètic i transformador**, per tal d'augmentar el coneixement de les alternatives de consum impulsades des de l'ESS en el teixit social local (associacions veïnals, comerços locals, escoles) i el públic general.

9. L'ESS ha de poder abastir el conjunt de les necessitats socials, també les de les administracions públiques

Des dels municipis s'ha de fomentar la **compra i contractació pública socialment responsable**, prioritzant criteris socials, ètics i ambientals en la contractació i compra de béns i serveis per part dels Ajuntaments. A partir de la incorporació de **clàusules socials** que reconeguin les condicions de treball dignes, la igualtat salarial, la inserció sociolaboral, la sostenibilitat ambiental, el finançament ètic, els circuits de proximitat, l'equitat de gènere, la interculturalitat i en definitiva els criteris de l'economia social i solidària ja aplicats amb el balanç social, com a factors a tenir en compte al mateix nivell, com a mínim, que els quantitius.

10. Recuperació d'empreses i relleu empresarial

En l'extensió de l'ESS, és fonamental el suport municipal per a la **recuperació d'empreses privades en crisi per part dels treballadors i treballadores**, per mitjà d'empreses d'economia solidària com cooperatives de treball associat, dotant un fons específic per aconseguir aquesta finalitat i participant d'un procés d'acompanyament conjunt amb els sindicats i les organitzacions representatives de l'ESS. En un sentit similar, s'han de potenciar programes de represa empresarial, que garanteixin l'activitat econòmica, amb fórmules cooperatives, d'aquelles d'empreses que han de tancar per jubilació i/ o abandonament dels propietaris.

11. Municipalitzacions i cooperativitzacions de serveis públics

Cal impulsar la **municipalització** dels serveis públics, i fer-ho a través de la lògica de concertació públic-cooperativa-comunitària, per tal de garantir la universalitat de l'accés i la participació i decisió conjunta entre l'administració municipal, les treballadores i les usuàries, així com amb les iniciatives de l'ESS. En aquells municipis on no es desenvolupin programes de municipalització, o de forma complementària en d'altres, cal impulsar la **cooperativització** en sectors com la gestió de residus, la

gestió forestal, les energies renovables, l'aigua, les tasques de cura, els equipaments culturals, els serveis alimentaris en equipaments municipals, la rehabilitació d'habitatge, l'obra pública, la gestió del patrimoni físic, natural i immaterial, el turisme comunitari o l'economia circular.

12. Sobirania alimentària, energètica, residencial

Per tal de possibilitar el bon viure de les persones, cal donar suport a la Carta per a una sobirania alimentària des dels nostres municipis, per tal d'impulsar la transició d'un model d'agricultura capitalista i alimentació globalitzada cap a la sobirania alimentària, des de la revalorització dels criteris socials, ambientals i de proximitat. Així mateix, cal assumir la proposta energètica municipalista de la Xarxa per la Sobirania Energètica, amb l'objectiu que la població del municipi tingui garantits els drets a l'energia, s'abandonin les energies fòssils en favor de les energies renovables, es promogui la producció i el consum públic, cooperatiu i comunitari d'energia renovable i s'aconsegueixin **municipis energèticament sostenibles**. Finalment, per a fer front a un dels principals problemes de la societat – l'accés a un habitatge digne i assequible – cal que els municipis recuperin el màxim de sòl públic possible i el destinin a habitatge de protecció oficial (HPO), tant de propietat municipal i en règim de lloguer, com fomentant la cessió d'ús per cooperatives que potenciïn models col·lectius d'accés i tinença d'habitatge.

13. Per democratitzar la societat del coneixement, cal reconèixer l'espai públic digital com a espai de gestió comunitària i fomentar el cooperativisme de plataforma

Cal promoure i garantir l'accés a les noves tecnologies i a la xarxa; promoure els **usos socials, cooperatius i col·laboratius de les TICs**; fer un ús exclusiu i didàctic de **software i hardware obert/lliure** en les administracions municipals i tots els àmbits públics de la seva competència; recolzar l'establiment d'infraestructures tecnològiques de caràcter obert i de gestió comunitària, descentralitzada, lliure i neutral; incentivar el coneixement obert i l'ús de llicències lliures/obertes; promoure els valors i les pràctiques cooperatives en o amb TICs mitjançant programes específics de capaciació, finançament i incubació. Cal evitar els monopolis, abusos i precarietats associades a l'hegemonia del capitalisme de plataforma, i donar suport als **comuns digitals**, les iniciatives públiques de dades obertes i el **cooperativisme de plataforma**.

14. Cal crear un relat sobre la transformació socioeconòmica dels municipis

Per a reforçar els canvis materials, calen **relats culturals i imaginaris propis**. Com? Facilitant l'accés de les iniciatives de l'ESS als mitjans de comunicació i webs locals, visualitzant les iniciatives amb mapeigs i guies, recuperant la memòria cooperativa i popular local, fomentant la participació veïnal en els pressupostos municipals, augmentant la presència en els nomenclàtors d'institucions i persones vinculades al cooperativisme, fomentant les recerques, congressos i trobades d'economia social i

solidària tant en l'àmbit local com internacional, promovent l'intercanvi de pràctiques transformadores, participant en la Xarxa de Municipis per l'Economia Social i Solidària, donant suport a la participació de les iniciatives locals a les Fires d'Economia Solidària de Catalunya.

15. Transformació feminista de l'economia

Un canvi socioeconòmic com el que aspirem no pot deixar de banda la sostenibilitat de la vida i el benestar de les persones. S'ha de basar en els supòsits de les economies feministes, és a dir, que la reproducció és economia i que valoritzar l'àmbit reproductiu, **posant la vida i les cures al centre de l'economia**, és essencial per construir alternatives al capitalisme. Per a fer-ho és imprescindible reconèixer, visibilitzar i dignificar el treball de cures tant remunerat com no remunerat i universalitzar l'accés a la cura. L'administració local també ha de centrar esforços per **sensibilitzar i educar en economies feministes**, des de l'escola i al llarg de la vida, així com facilitar eines per garantir la corresponsabilitat, donar suport a empreses i col·lectius de l'economia social i solidària formades per dones, i crear espais i formacions específiques per a elles. Des de l'economia solidària entenem l'economia feminista com un espai de transformació de tota l'estructura econòmica capitalista i per tant d'emancipació, no només de les dones sinó de tota la societat.